Svetlana Stanţieru
Zinaida Tărâţă

UNELE APRECIERI ASUPRA TERMINOLOGIEI DIDACTICE ACTUALE

Orice domeniu ştiinţific, tehnic, sociouman dispune de termeni proprii. Suntem conştienţi de faptul că terminologia unei discipline nu este o stare, ci un proces niciodată încheiat. Are perfectă dreptate regretatul academician Silviu Berejan menţionând că terminologia este „componenta cea mai dinamică a vocabularului, care serveşte drept sursă principală a completării şi lărgirii inventarului de unităţi lexicale ale limbii comune" [1, p. 60].

La ora actuală, când ştiinţa se dezvoltă vertiginos, se produc diverse invenţii şi, respectiv, schimbări, „problema evoluţiei terminologiei este de o stringentă actualitate" [3, p. 18]. Aceasta se motivează şi prin faptul că dacă în trecut baza de formare a termenilor o constituiau limbile clasice, în prezent asistăm la un proces de îmbogăţire a terminologiei îndeosebi din limba engleză. În această ordine de idei, academicianul Silviu Berejan opinează: „în terminologie se disting două clase mari de unităţi: termeni de provenienţă populară, naţionali din punctul de vedere al formării şi al utilizării lor (apăruţi în urma exercitării unor meserii şi arte autohtone) şi termeni de provenienţă cultă, ştiinţifică, internaţionali, de regulă, din punctul de vedere al formării şi al utilizării lor (apăruţi în urma dezvoltării civilizaţiei mondiale)" [2, p. 21]. Anume termenii din a doua clasă vor constitui obiectul de cercetare al prezentului studiu. Ne propunem să analizăm termenii din vocabularul didactic actual, din motiv că, aşa cum bine observă cercetătoarea Inga Druţă, „discursul didactic modern diferă substanţial de modul de exprimare a cadrelor didactice de acum 15-20 de ani" [6, p. 66].

În limbajul didactic actual, întâlnim o serie de termeni-împrumuturi. Împrumuturile constituie în terminologia românească cel mai important mijloc de umplere a „golurilor" terminologice, adică „golurile din sistem care trebuie completate, mai ales în momentul echivalării unei terminologii dintr-o limbă în alta" [7, p. 481]. Împrumuturile confirmă viabilitatea sistemului lexical, caracterul lui deschis, însă în ultimul timp are loc un proces de împrumutare excesivă. Astfel, în didactica actuală[1] vom întâlni termeni ca:

[1] Exemplele sunt excerptate din Temple, Ch., Steele, J., Meredith, K., *Iniţiere în metodologia Lectură şi scriere pentru dezvoltarea gândirii critice,* Supliment al revistei *Didactica Pro...*, 2001, nr. 1; Temple, Ch., Steele, J., Meredith, K., *Învăţare prin colaborare,* Supliment al revistei *Didactica Pro...*, 2002, nr. 7; Cerghit, I., *Metode de învăţământ*, Ediţia a IV-a revăzută şi adăugită, Iaşi, Polirom, 2006.

BDD-A6636 © 2012 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 16:54:15 UTC)

brainstorming[1] cu explicația „cuvântul provine din elemente engleze *brain* – creier şi *storm* – furtună: în traducere fidelă ar însemna *furtună în creier*”; *brainwriting* (brainstorming scris); *brainsketching* (brainstorming cu schițe); *case-studz-method* „metoda situației”; *classbuilders* „(constituirea clasei cooperante) sunt caracterizate de interacțiunile întregii clase”; *clustering* „(din engl.: *cluster* – ciorchine) este o modalitate de organizare grafică a informației prin structurarea, sistematizarea şi stabilirea unor conexiuni dintre elementele constituiente. Clustering-ul poate proveni dintr-un brainstorming sau poate fi combinat cu el”; *deferred judgement* „metoda evaluării amânate”; *e-learning* „învățarea electronică, învățare prin intermediul mijloacelor electronice”; *feedback* „legătură reciprocă”; *fishbowl* „metoda acvariului sau a interacțiunii observate” (*Exercițiul de fishbowl continuă*); *jigsaw puzzle* „metoda mozaicului” (metoda grupurilor interdependente); *learning* „procesul învățării”; *model devices* „metode de modelare”; *teaching* „procesul predării”; *teambuilders* „(constituirea echipei) sunt utilizate pentru a forma un spirit de echipă. Aceste activități contribuie la cunoaşterea membrilor echipei, la împărtăşirea informației şi sunt necesare pentru a forma un climat favorabil şi de încredere”; *sistemul mastery learning* „învățarea deplină”; *învățământ on-line* „învățământ la distanță, învățământ pe Web” etc.

În opinia lingvistului Eugeniu Coşeriu, termenii constituie „limbi speciale”, asemănătoare cu „argourile” folosite „cu scopul de a nu fi înțelese de către cei care nu aparțin unei anumite comunități sau ca *limbi secrete*” [4, p. 45]. Ridicolă situație: se pare că utilizarea abuzivă a unor astfel de termeni „speciali” poate constitui un „limbaj secret” nu doar pentru „cei care nu aparțin unei anumite comunități”, ci chiar pentru specialiştii înşişi. Pornim de la premisa că foarte multe cadre didactice, de vârstă medie, nu posedă nici noțiuni elementare de limbă engleză (în perioada formării lor, se studia, în cele mai multe cazuri, limba franceză), ceea ce ridică diverse probleme atât de pronunțare a acestor termeni, cât şi de scriere a lor.

Alexandru Dârul susține că „împrumuturile lexicale noi, inclusiv termenii, pătrund în limba noastră în ultimele decenii pe cale scrisă, fapt ce a determinat încadrarea acestora în sistemul lexical al limbii române în forma lor originală. Or, aceasta creează incomodități în ce priveşte utilizarea pentru o bună parte de vorbitori ai limbii române” [5, p. 4-5]. Vom menționa că în literatura de specialitate exemplele de mai sus sunt considerate xenisme, numite şi cuvinte străine sau cuvinte aloglote. Deşi împrumutul de termeni din alte limbi reprezintă unul din mijloacele principale de formare şi completare a vocabularelor specializate, considerăm totuşi că în unele studii se exagerează în utilizarea elementelor de origine străină.

[1] Ținem să menționăm că din seria cuvintelor prezentate doar cuvântul *brainstorming* „tehnică de lucru în colectiv, având ca scop stimularea dirijată a creativității individuale, prin participarea liberă şi spontană la discuții a tuturor membrilor unui grup” este înregistrat în *DEXI* şi în *Dicționarul de pedagogie* de Sorin Cristea, Chişinău, Litera Educațional, 2002, dar aici, spre deosebire de majoritatea surselor consultate, temenul de bază este *asaltul de idei*, iar în paranteze este indicat *brainstorming.*

BDD-A6636 © 2012 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 16:54:15 UTC)

Au perfectă dreptate specialiştii, divizând împrumuturile în „necesare" şi de „lux" [9, 10]. Din categoria celor „necesare" fac parte cuvintele „care nu au corespondent românesc sau care prezintă anumite avantaje în raport cu termenul autohton (precizie, brevilocvenţă, expresivitate, circulaţie internaţională)" [10, p. 85], iar împrumuturile „de lux" reprezintă „împrumuturi inutile şi, în unele cazuri, chiar dăunătoare. Ele sunt nemotivate sau posedă motivaţii de tip negativ, precum veleitarismul intelectual şi afectarea, traduse prin snobism lingvistic, insuficienta cunoaştere a resurselor limbii materne, comoditatea sau graba care – mai ales în cazul ziariştilor – nu le permit să reflecteze asupra echivalenţelor lexicale, pentru a alege termenul cel mai adecvat" [*idem*, p. 94-95].

Probabil, va trebui să se scurgă mult timp, până unii din termenii menţionaţi să devină cu adevărat „necesari" specialiştilor. De ce să utilizăm *training* când avem în limba română „pregătire, instruire profesională", *text-book* pentru „manual, curs universitar", *workshop* pentru „seminar, atelier de lucru" etc.? Totuşi recunoaştem că unii termeni de origine engleză, prin utilizare frecventă, s-au impus în uz. Astfel, atestăm în domeniul învăţământului termenii *curriculum* cu sensul „programă la o anumită disciplină", *grant* „sumă de bani acordată pentru un anumit program sau proiect în diverse domenii de activitate; subvenţie", *item* (accentuat greşit *ítem* de majoritatea cadrelor didactice, deşi accentuarea corectă e *itém*) „temă, element constitutiv al unui test, chestionar etc. cu o notă specifică în cadrul unei probleme, referindu-se la un fragment strict determinat şi unic al acesteia" etc.

Se ştie că împrumutul este rezultatul unui proces, iar forma sa depinde de elementele care participă la acest proces. Împrumutarea este procesul, lupta dintre cerinţa sistemului şi caracteristicile cuvântului străin, iar împrumutul este rezultatul procesului. Integrarea totală a unui cuvânt este rezultatul acţiunii convergente dintre cerinţele sistemului şi notele convenabile din complexul fonetic, din cuvântul limbii-sursă. Odată încadrat în sistemul unei limbi, elementul nou nu mai contează ca un „împrumut", ci se rânduieşte între cele vechi şi îşi motivează existenţa prin opoziţiile pe care le realizează faţă de celelalte cuvinte. De aceea considerăm că e de datoria specialiştilor de a supraveghea intrarea şi acceptarea unor astfel de termeni, fiind necesară, într-o oarecare măsură „stoparea neologismelor, care înecă, în domeniul profesiunilor, terminologia românească" [8, p. 78].

Referinţe bibliografice

1. Berejan, Silviu, *Includerea termenilor ştiinţifici şi tehnici în dicţionarele generale*// Terminologia în România şi în Republica Moldova, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 2000.

2. Berejan, Silviu, *Terminologia tehnico-ştiinţifică internaţională în dicţionarele naţionale generale*// Terminologia şi limbaje specializate, ediţia a II-a, Chişinău, Centrul Naţional de Terminologie, 2000.

BDD-A6636 © 2012 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 16:54:15 UTC)

3. Corlăteanu, Nicolae, *Termenii de specialitate în procesele de neologizare//* Terminologia şi limbaje specializate, ediția a II-a, Chişinău, Centrul Național de Terminologie, 2000.

4. Coseriu, Eugenio, *Introducere în lingvistică,* Cluj, Editura Echinox, 1999.

5. Dârul, Alexandru, *Acomodarea grafică a împrumuturilor lexicale recente în limba română//* Terminologie şi limbaje specializate, ediția a III-a, Chişinău, 2001.

6. Druță, Inga, *Magia cuvîntului*, Chişinău, 2009.

7. Ploae-Hanganu, Mariana, *Terminologia şi limba comună (Pentru o bază de date terminologice)//* Limba română, Bucureşti, 1992, nr. 9, p. 479-490.

8. Onofraş, Maria, *Aspecte ale terminologiei ocupațiilor în Republica Moldova*// Terminologia în România şi în Republica Moldova, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 2000.

9. Puşcariu, Sextil, *Limba română*, Vol. I, Bucureşti, Editura Minerva, 1976.

10.Stoichițoiu-Ichim, Adriana, *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică, influențe, creativitate*, Bucureşti, Editura ALL Educational, 2001.

Universitatea de Stat
„Alecu Russo" din Bălți

BDD-A6636 © 2012 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 16:54:15 UTC)

LEXICOGRAFUL ANTON BORŞ LA 80 DE ANI

Activităţile ştiinţifice ale domnului Anton Borş se axează pe mai multe direcţii. Una dintre cele mai importante este activitatea lexicografică. Ne propunem să trecem în revistă câteva dintre cele peste 30 de dicţionare, al căror autor este, în special cele pe care le-am găsit în biblioteca personală.

Având o excepţională pregătire şi o experienţă lexicografică îndelungată, dobândită prin activitatea ştiinţifică la Institutul de Filologie, mai ales în munca de alcătuire, redactare şi revizuire a câtorva zeci de dicţionare, Anton Borş ne-a oferit un „instrument" deosebit de util pentru orice vorbitor – dicţionarele, în aceeaşi măsură reprezentative pentru tezaurul creativ al gândirii şi sensibilităţii poporului român.

În plan cronologic, amintim de la început *Dicţionarul tehnic rus – moldovenesc,* Chişinău, Lumina, 1967. Lucrarea este destinată elevilor, precum şi celor care studiau la acel timp în şcolile profesional-tehnice. La elaborarea lui s-a ţinut cont de frecvenţa şi importanţa fiecărui termen întâlnit în literatura de specialitate, presa periodică, manuale etc. Fiind un instrument indispensabil formării spiritului organizat al omului, orice dicţionar, dar mai ales acesta, pune în lumină bogăţia de termeni şi nu avea la timpul respectiv precedente în lexicografia noastră. În această accepţiune, dicţionarul despre care vorbim îşi accentuează rolul educativ şi formativ în domeniul limbii.

Printre titlurile care se găsesc pe rafturile bibliotecii noastre menţionăm şi *Dicţionarul explicativ al limbii moldoveneşti* (DELM). În 1977 apare primul volum, iar în 1985 al doilea. Dl A. Borş a colaborat la ambele volume. DELM-ul şi-a propus să înregistreze cuvinte şi expresii din toate stilurile funcţionale ale limbii române, să delimiteze şi să definească sensurile, proprii şi figurate, dezvăluind astfel structura semantică a unităţilor de vocabular. Lucrarea se bazează pe principiile teoretice şi pe bogata experienţă a lexicografiei româneşti şi a celei străine. Cum era de aşteptat, informaţia despre cuvinte este extrem de importantă şi în acest scop autorii au organizat redactarea materialului folosind criteriul grupării cuvintelor în clase care includ în acelaşi timp informaţii semantice, derivative şi tematice. Dicţionarul este o lucrare normativă, mai degrabă un îndreptar pentru folosirea corectă, în scris şi în vorbire, a sensurilor şi formelor cuvintelor din punctul de vedere al normei limbii.

BDD-A6636 © 2012 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 16:54:15 UTC)

Lista de cuvinte în vol. I însumează 60 000 de intrări şi 20 000 de unităţi frazeologice. Volumul II conţine 29 300 de cuvinte. Un alt aspect caracteristic acestui dicţionar (în special vol. II) îl reprezintă verbele care figurează în forma firească a infinitivului, deoarece forma trunchiată dată până atunci în dicţionare nu permitea evidenţierea specificului lor. La fel şi verbele, considerate tradiţional reflexive, şi-au găsit o tratare deosebită. De exemplu, *a duce* şi *a se duce.*

Continuăm cu un alt dicţionar al cărui coautor este dl Anton Borş – *Dicţionar ortografic cu elemente de ortoepie,* Chişinău, 1978. A fost elaborat în baza normelor ortografice existente la vremea respectivă. Fiind conceput ca o lucrare normativă a limbii române, include pe lângă cuvântul-titlu şi indicaţii despre accent, forma de plural, forma de genitiv şi date despre numărul de silabe ale cuvintelor.

Nu putem trece cu vederea nici *Dicţionarul rus-moldovenesc* în 3 volume, Chişinău, 1986 şi următorii, al cărui coautor şi redactor responsabil este dl Anton Borş. În condiţiile de atunci a devenit o necesitate imperioasă elaborarea unui dicţionar normativ rus-român de proporţii, cu un vocabular bogat, cu o reflectare detaliată a semanticii cuvintelor, cu o frazeologie amplu prezentată şi cu traduceri adecvate în limba română. Lucrarea este meritorie şi prin faptul că vine în sprijinul tuturor celor care studiază limbile română şi rusă, ajutându-i, totodată, să înţeleagă tradiţiile şi mentalitatea celor două popoare şi constituie un instrument de lucru indispensabil traducătorilor, şi nu numai, oferindu-le tuturor posibilitatea să găsească o versiune literară mai exactă a textului tradus.

Demn de amintit este şi *Dicţionarul rus-român,* Chişinău, 1999 elaborat în colaborare cu regretatul Ion Zaporojan. Lucrarea conţine 17 000 de cuvinte din lexicul uzual al limbii ruse, expresii frazeologice cu traducerea lor adecvată în limba română.

Bogata activitate a dlui A. Borş în domeniul lexicografiei continuă cu *Dicţionarul român-rus sinonimizat*, Chişinău, 2005, conceput în 2 volume, unde Domnia Sa este autor şi redactor coordonator. Autorii îşi puneau mari speranţe în viitorul acestui dicţionar, dar din păcate, realitatea crudă a dezminţit încrederea lexicografilor. Volumul 2 nu a mai apărut, din lipsă de mijloace financiare. *Dicţionarul român-rus sinonimizat* însumează în fond două dicţionare – unul de traducere a cuvintelor din limba română în limba rusă şi altul de sinonime. În prefaţa lucrării dl Borş menţionează că dicţionarul are un caracter de pionierat, ideea sinonimizării aparţinându-i, sugerată parţial de *Dicţionarul italian-român*, 1983. Credem că nu vom exagera dacă afirmăm că prin modul în care a fost conceput dicţionarul, prin bogăţia expresiilor frazeologice, a sinonimelor, lucrarea poate fi considerată o realizare originală, un model în domeniul lexicografiei bilingve, atât româneşti, cât şi străine. Datorită calităţilor sale incontestabile şi a modului extrem de serios şi profesionist în care a fost alcătuită, lucrarea merită o atenţie deosebită. Tipărirea volumului II în acest sens este mai mult decât necesară.

Dr. Anton Borş ne mai bucură sufletul şi astăzi cu lucrări noi, minunate, şi anume *Micul dicţionar de cuvinte şi expresii celebre*, Chişinău, 2009. Lucrarea cuprinde „un strop” din marele ocean al înţelepciunii omului, al moralităţii acestuia. „Cuvintele

BDD-A6636 © 2012 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 16:54:15 UTC)

şi expresiile lansate odată de marii gânditori ai lumii, inclusiv de cei români – Miron Costin, D. Cantemir, M. Eminescu, Gr. Vieru, M. Cimpoi etc. – spune autorul în prefaţă, – le-am selectat la îndemnul inimii, din diferite surse".

Anton Borş este un iscusit şi pasionat observator al fenomenelor de limbă. O viaţă întreagă a păstrat cu devotament pasiunea pentru culegerea de material faptic bogat, variat şi edificator. Acest interes de observator al limbii caută să-l trezească şi colegilor săi, or, cum spunea marele Sextil Puşcariu, la temelia oricărei descoperiri stă observarea atentă şi îndelungată a fenomenelor de limbă. Aşa a apărut cartea „Cuvintele, câte-s ele", Chişinău, 1982, o comoară de cuvinte adunate într-o cărţulie destinată curioşilor care vor să afle ce este cuvântul, câte cuvinte are o limbă, cum apar şi mor cuvintele etc.

Bineînţeles, lista lucrărilor semnate de dl A. Borş cuprinde şi alte titluri. Aici ne-am limitat doar la acestea.

În concluzie vreau să menţionez că dl A. Borş rămâne a fi un mare lexicograf, cel care ne transmite lumina cărţii în cugetul nostru prin intermediul cărţilor sale, pe care ni le pune la dispoziţie cu regularitate.

La împlinirea onorabilei vârste de 80 de ani, îi aducem în dar florile recunoştinţei. Să trăiţi, că acum ne trebuiţi mai mult ca oricând. Vă dorim multă sănătate şi putere de muncă în activitatea pe care o desfăşuraţi. Să vă învrednicească Dumnezeu cu zile fericite, iar binele din lume să-şi facă cale spre Dvs.

Maria Onofraş
Institutul de Filologie
(Chişinău)

BDD-A6636 © 2012 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 16:54:15 UTC)

UN SPECIALIST ÎN ROENTGENOGRAFIA SUNETULUI ROSTIT

Doctorul habilitat în filologie, cercetătorul ştiinţific principal de la Institutul de Filologie al Academiei de Ştiinţe a Moldovei, George Gogin, a ajuns la venerabila vârstă de 80 de ani. A fost primul, la noi, specialist în fonetica experimentală, iar prin cunoaşterea din interior a sunetelor vorbirii, a fost şi un harnic, dar şi competent cultivator şi propagator al rostirii corecte, exemplare, expresive a cuvântului prin cărţile publicate, prin activitatea de instruire a crainicilor de la radio şi televiziune, a actorilor de la teatre, prin cursurile speciale de fonetică şi ortoepie, ţinute în calitate de profesor-cumulard, timp de mai mulţi ani, la Facultatea de Filologie a Universităţii Pedagogice de Stat ,,Ion Creangă" din Chişinău.

Dar în acelaşi timp, tot acum, sărbătoritul nostru îşi adună cei 57 de ani de activitate generală dintre care cei 50 de ani de muncă neîntreruptă în calitate de cercetător ştiinţific la Institutul de Limbă şi Literatură (ulterior devenit Institutul de Lingvistică, apoi Institutul de Filologie) al Academiei de Ştiinţe din Moldova. Fiind angajat în 1961, îndată după terminarea aspiranturii la Moscova, George Gogin parcurge toate treptele carierei de cercetător: de la cercetător ştiinţific inferior (apoi superior, coordonator) până la cercetător ştiinţific principal (1961-2011). Din 2012 activează în calitate de consultant ştiinţific.

În anii 2005-2009, concomitent cu munca de cercetare, deţine postul de şef al Catedrei de limba română de pe lângă Centrul de pregătire a doctoranzilor din cadrul Academiei de Ştiinţe a Moldovei.

Toată activitatea ştiinţifică de o viaţă şi-a consacrat-o cercetărilor fonetice. Pe lângă alte merite pe care, fără îndoială, le are, e şi meritul dlui Gogin de a fi îmbrăţişat un domeniu de cercetare, de care rar lingvist să se lase atras cu uşurinţă sau, altfel spus, rar lingvist care să ştie a beneficia de serviciile pe care i le-ar putea aduce fonetica în investigaţiile ştiinţifice de tot felul în orice alt compartiment al limbii, nemaivorbind de scrierea literară corectă, de rostirea exemplară (cum ar spune-o E. Coşeriu), expresivă, estetică, inteligibilă.

Fiind licenţiat în filologie, George Gogin a intuit, probabil, de la bun început, alături de Iosif Popovici (1876-1928), primul specialist român în fonetica experimentală,

BDD-A6636 © 2012 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 16:54:15 UTC)

(care spunea) că *„filologie fără fonetică nu există şi nici nu se poate concepe”*. A ținut cont, desigur, şi de spusele profesorului Universității „M. V. Lomonosov” din Moscova R. A. Budagov, citez: *„Sunetele vorbirii reprezintă nu numai nişte unități lingvistice aparte, ci şi un mod de existență a limbii”*. Dar încă Wilhelm von Humboldt (1767-1835), lingvist comparativist, cunoscut teoretician şi filozof al limbii, era ferm convins că *„De la fonetică trebuie să se înceapă cercetarea ştiințifică a oricărei limbi”*.

George Gogin s-a născut la 30 iulie 1932 în Schinoasa-Vale, suburbie a Chişinăului, pe atunci județul Lăpuşna. Părinții, Mihail Gogin şi Domnica Mihălaş, au fost agricultori, buni gospodari şi buni creştini. Pe pământurile lor, trecute după 1944 de către puterea sovietică în proprietatea statului, au fost construite blocuri de locuit cu multe etaje.

În anul 1939 se înscrie în clasa întâi la şcoala primară din localitate. Dar în 1940, odată cu venirea ruşilor, a fost nevoit să repete clasa din cauza alfabetului chirilic impus peste noapte, a limbii ruse şi din cauza „necesității” însuşirii altor nuanțe educaționale. Şcoala de 7 ani o face în Schinoasa-Deal, o altă mahala a suburbiei.

Toți aceşti ani de şcoală au fost ani grei, ani vitregi: războiul, deportările, desproprietărirea țăranilor şi înscrierea lor cu forța în colhozuri, foametea organizată din anii 1946-1947.

După atâția ani grei şi atât de colorați în evenimente negative, după 7 clase terminate, unde să se ducă copiii, dacă nu la un colegiu sau la o şcoală de meserii, pentru a căpăta cât mai curând o profesie, un loc de muncă şi cât de cât o sursă de existență. De aceea George Gogin intră la Şcoala de Medicină de 2 ani de pe lângă Spitalul Costiujeni, nu departe de Schinoasa, după care, cu studii medicale medii terminate, lucrează un an de zile în calitate de asistent medical.

Dar între timp, vremurile sub care ne aflarăm s-au mai limpezit, s-au mai aşezat, cum ar spune-o țăranul, şi atunci George Gogin a hotărât să-şi continue studiile la o instituție de învățământ superior conform destinației. De data aceasta însă, alege nu medicina, ci filologia, şi în 1951 intră la secția de limbă şi literatură română („moldovenească”) a Institutului Pedagogic de Stat „Ion Creangă” din Chişinău. Visa să devină profesor.

Erau tocmai timpurile când şcolile din republică, mai ales cele din raioanele de sud, duceau lipsă de cadre didactice. Dar şi acei puțini profesori şcolari care mai erau îşi continuau studiile la vreo facultate, la secția cu frecvență redusă. Nu întâmplător deci George Gogin, în 1955, cu studii superioare terminate, este repartizat şi numit în postul de director la Şcoala Medie din satul Sadaclia, raionul Basarabeasca.

După 3 ani de lucru în şcoală, se întoarce la Chişinău, unde, în 1957, susține examenele la doctorantură (aspirantură) pe lângă Institutul de Limbă şi Literatură al Academiei de Ştiințe din RSSM. La îndrumarea doctorului habilitat în filologie Rajmund Piotrowski, şeful sectorului de dialectologie, pleacă la Moscova, la Institutul Pedagogic de Stat de Limbi Străine „Maurice Thorez”, unde, sub conducerea profesorului V. A. Artiomov, face experiențe în Laboratorul de Fonetică Experimentală, la aparate de înaltă precizie, în vederea stabilirii inventarului de consoane în limba română. Pentru că *„o consoană are existență în sine, căci sensul cuvintelor se schimbă în funcție*

BDD-A6636 © 2012 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 16:54:15 UTC)

de modificarea consoanelor", spunea cărturarul din vechea Indie Panini (sec. V-VI î.Hr.) în a sa gramatică sanscrită. (Să exemplificăm cu cuvinte din limba română: d*oamnă* – t*oamnă*, b*runică* – p*runică*, g*er* – c*er* ş.a.). Iar prin anii 1950-1960 ai secolului trecut unii lingvişti de la noi, dar şi din România, susţineau ideea existenţei în limba română a corelaţiei fonologice a consoanelor palatalizate şi nepalatalizate după modelul / sub influenţa limbii ruse, stabilindu-se astfel un număr de 37 de consoane. George Gogin, prin experienţe, stabileşte un inventar de 22 de consoane în limba română. Cât priveşte aşa-numitele consoane palatalizate, ele sunt dezmințite de prezența unui [i] final redus (*lup* – pl. *lupi*) originar (lat. *lupus* – pl. *lupi*), care, la forma hotărâtă a pluralului substantivelor, trece în [i] plenison (*lupii, lupilor*).

Aceasta a fost problema discutată, rezolvată şi susţinută în 1963 la Moscova în teza de doctorat (candidat în ştiinţe filologice) cu tema: *„Analiza spectrală şi radiologică a consoanelor nepalatalizate şi palatalizate în legătură cu [i] final în limba moldovenească"*, dar şi în monografia *„Consoanele limbii literare moldoveneşti. (Studiu de fonetică experimentală)"* (Chişinău: Cartea Moldovenească, 1969, 312 p.), publicată ulterior pe baza tezei.

În 2000 susţine a doua teză, de doctor habilitat în filologie, pe tema: *„Problema devocalizării hiatului în limba română. (Studiu de fonetică experimentală)"*. În această teză, dar şi în monografia cu aceeaşi denumire (Chişinău, 2004, 290 p.), şi în alte monografii de autor (*„Vocalele în hiat binar în limba moldovenească"*, Chişinău: Ştiinţa, 1986, 208 p.; *„Diftongii ascendenţi. (Studiu de fonetică experimentală)"* (Chişinău, 2006, 152 p.), autorul supune cercetărilor îmbinările vocalice din limba română (diftongi, triftongi, vocale în hiat: binar, ternar, cvadrinar, cvintinar) ca pe nişte mijloace fonice foarte importante, pe care rar limbă care le are, dar care transmit limbii române cantabilitate, melodicitate, expresivitate, eleganţă şi suplețe, şi, am mai adăuga noi, noblețe ca limbă romanică, ce vine din Munţii Latiniei. Poetul George Sion a găsit cele mai alese epitete pentru a glorifica caracterul ei muzical: *Mult e dulce şi frumoasă / Limba ce-o vorbim / Altă limbă armonioasă / Ca ea nu găsim*. În acelaşi timp, George Gogin ne avertizează că în vorbirea accelerată, neîngrijită, neliterară aceste îmbinări vocalice îşi pierd din muzicalitate, din calitatea lor vocalică, astfel hiatul diftongându-se (*social > soceal; şi a început > ş-a-nceput*), iar diftongii devenind monoftongi (*greşeală > greşală; seară > sară*). În felul acesta slăbeşte ortofonia, se diminuează structura ritmică, melodică şi intonaţională, limba română pierde din esteticul, pitorescul rostirii, expresivitatea, claritatea cuvântului.

Corectitudinea, expresivitatea şi claritatea cuvântului rostit au fost promovate de către sărbătoritul nostru şi în alte cărţi, ale căror denumiri vorbesc de la sine: *„Studiu de ortoepie moldovenească (pe baza cercetărilor de fonetică experimentală)"* (Chişinău: Ştiinţa, 1977, 180 p.), dată la topit de către cc al pcm şi suprimată din librării într-un tiraj de 3.160 de exemplare; *Ortoepia limbii literare* (Chişinău: Ştiinţa, 1991, 260 p., tiraj: 6.885); *Ortoepia* (Chişinău: Ştiinţa, 2001, 288 p., tiraj: 100).

BDD-A6636 © 2012 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 16:54:15 UTC)

George Gogin a publicat circa 100 de lucrări ştiinţifice, inclusiv 12 cărţi (monografii, manuale, dicţionare), 9 din ele semnate de unul singur, iar 3 – în calitate de coautor, vorba fiind de manualul *Limba moldovenească literară contemporană. Vol. 2. Fonetica şi morfologia* (Chişinău: Editura Lumina, 1970, 480 p.), manualul *Dialectologia moldovenească* (Chişinău: Editura Lumina, 1978, 260 p.), *Dicţionarul dialectal. Cuvinte, sensuri, forme.* Vol. I-V (Chişinău: Editura Ştiinţa, 1985-1986, 1308 p.).

A participat cu comunicări, fiind invitat la mai multe întruniri ştiinţifice (congrese, conferinţe, simpozioane) unionale (Moscova, Kiev, Minsk, Vilnius), regionale, interuniversitare (Cernăuţi, Chişinău) ş.a.

Ar fi de menţionat, în mod special, participările dlui Gogin, ca recunoscut fonetician, la *Cel de-al VI-lea Congres Internaţional al Foneticienilor* (Praga, 1967), la *Cel de-al XIII-lea Congres Internaţional de Filologie Romanică* (Bucureşti, 1968), la *Conferinţa Ştiinţifică Unională in memoriam profesorului fonetician Gheorghi Torsuev* (Moscova, 1984-1988, 5 ani la rând în aprilie, de data aceasta împreună cu semnatarul acestor rânduri şi cu regretatul Alexei Cenuşă).

În încheiere, noi, colegii de breaslă, în mod special foneticienii, îi dorim mulţi ani înainte, multă sănătate, bucurii şi noi succese în activitatea Domniei Sale în calitate de sanitar al rostirii literare exemplare.

* * *

La 31 iulie 2012 Institutul de Filologie al Academiei de Ştiinţe a Moldovei a organizat o Conferinţă Ştiinţifică, consacrată omagierii fonetistului-experimentalist George Gogin la cei 80 de ani ai săi de la naştere. Conferinţa a fost moderată de Vasile Bahnaru, dr. hab., directorul Institutului de Filologie. Un mesaj de salut a rostit dna Mariana Şlapac, dr. hab., vicepreşedinte al AŞM. Apoi au fost prezentate comunicările: *George Gogin – octogenar* de Vasile Pavel, dr. hab.; *Un fonetist-experimentalist de marcă* de Nicanor Babâră, dr. hab.; *Un împătimit de sunetul rostit* de Vladimir Zagaevschi, dr. în filologie. Cu luări de cuvânt au mai participat: acad. Haralambie Corbu, acad. Mihail Dolgan, acad. Mihai Cimpoi, dr. hab. Alexandru Dârul, dr. Nina Corcinschi, dr. Gabriela Frunză ş. a.

Bibliografie selectivă
A. Monografii

1. *Consoanele limbii literare moldoveneşti (Fonetică experimentală)*. – Chişinău: Cartea Moldovenească, 1969, 312 p.

2. *Studiu de ortoepie moldovenească (Pe baza cercetărilor de fonetică* experimentală). – Chişinău: Ştiinţa, 1977, 180 p.

3. *Vocalele în hiat binar în limba moldovenească*. – Chişinău: Ştiinţa, 1986, 208 p.

4. *Limba moldovenească vorbită. Texte*. – Chişinău: Ştiinţa, 1989, 152 p.

BDD-A6636 © 2012 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 16:54:15 UTC)

5. *Ortoepia limbii literare*. – Chişinău: Ştiinţa, 1991, 262 p.

6. *Ortoepia*. – Chişinău: Ştiinţa, 2001, 288 p.

7. *Problema ,,devocalizării'' hiatului în limba română (Studiu de fonetică experimentală)*. – Chişinău: Tipografia UPS ,,Ion Creangă", 2004, 290 p.

8. *Limba română spontană. (Studiu şi texte)*. – Chişinău: Centrul Editorial-Poligrafic al UPS ,,Ion Creangă", 2004, 192 p.

9. *Fonetica limbii române literare contemporane. (Studiu de fonetică experimentală)*. Vol. I. – Chişinău: Agenţia de publicitate ,,Jolea S." Î. I., 2006, 152 p.

B. Colaborări la lucrări colective

1. *Limba moldovenească literară contemporană.* Vol. II. *Fonetica şi morfologia*. – Chişinău: Lumina, 1970, 480 p.

2. *Dialectologia moldovenească.* – Chişinău: Lumina, 1976, 260 p.

3. *Dicţionar dialectal. (Cuvinte, sensuri, forme)*. Vol. I-V. – Chişinău: Ştiinţa, 1985-1986, 1308 p.

Vladimir Zagaevschi
Universitatea de Stat din Moldova
(Chişinău)

BDD-A6636 © 2012 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 16:54:15 UTC)